



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

Kengyel Ákos¹

Az európai uniós támogatások és az emberi erőforrások fejlesztése Az egész életen át tartó tanulás kiemelkedő szerepe

Az európai integrációs folyamat elindulásánál a gazdasági prosperitás és a társadalmi harmónia együttes elérése lebegett célként az alapítók szeme előtt. A XXI. század elejére a gazdasági integráció területén nagyon jelentős eredményeket sikerült elérni, ugyanakkor az Európai Unión belüli gyenge gazdasági növekedés, a tartósan magas munkanélküliség, a gazdasági szerkezetváltás nehézségei, a társadalmi kirekesztettség fokozódása mind olyan problémákat vetnek fel, amelyek a *tagállamok, a régiók és társadalmi csoportok közötti megosztottság erősödésével fenyegetnek*. E problémák legszembetűnőbbben az unió fejlettebb és kevésbé kedvező helyzetben lévő régiói között jelentkeznek, a társadalmi és gazdasági prosperitásban érzékelhetően fennálló és esetleg még növekvő szakadék formájában.

Jelentős fejlettségi különbségeket egyre kevésbé lehet elfogadni egy olyan unióban, amely fokozatosan az egyre szorosabb integráció felé halad. Az európai integrációs folyamat további sikeres fejlődésének meghatározó tényezője a regionális fejlettségi különbségek kezelésére alkalmas eszközök hatékony alkalmazása. Ha az Európai Unió fő céljaként nem vállalná fel a jövedelem- és életszínvonalbeli különbségek csökkentését, akkor ezzel az egész integráció jövője kerülne veszélybe: az unió különböző régióiban élő embereknek hosszabb távon elfogadhatatlanná válna az az állapot, hogy jelentősen eltérő feltételek között éljenek.

1. A fejlődést befolyásoló körülmények

A legkevésbé fejlett régiók felzárkózásának elősegítésében meghatározó a gazdasági fejlődés feltételeinek javítása, hiszen ezek a régiók minden szempontból hátrányos helyzetben vannak. *Az infrastrukturális háttér, az emberi erőforrások minősége, a kutatási és fejlesztési területen elért szint, és mindezek hatására a régió működőtőke-vonzó képessége mind olyan, versenyképességet és ezáltal fejlettséget meghatározó tényezők,*

¹ Dr. Kengyel Ákos a Budapesti Corvinus Egyetem Világgazdasági Tanszéke Európai Tanulmányi és Oktatási Központjának egyetemi docense. Oktatási tevékenysége az Európa-tanulmányok területére irányul, mind nappali, mind posztgraduális képzésekben az integráció gazdaságtanával, az európai integráció fejlődésével és az EU közös politikáival foglalkozó tárgyakat tanít. Fő kutatási területe az Európai Unió strukturális alapjai felhasználásának és a kevésbé fejlett EU-tagországok felzárkózására gyakorolt hatásainak vizsgálata.



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

amelyek jól tükrözik egy régió fejlettségi szintjét és fejlődési kilátásait. Az EU szintjén kialakított politikáknak ezeket a versenyképességet befolyásoló körülményeket kell úgy javítaniuk, hogy az adott régió vonzóvá váljon a beruházók számára, megélnküljön a vállalkozási kedv, és ezek eredményeként elinduljon a gyorsabb gazdasági növekedés.

A fizikai infrastruktúra és az emberi tőke területén fennálló különbségek nagyban meghatározzák az egyes régiók versenyképességét. Az EU gazdaságilag erősebb és prosperáló régiói általában jóval gazdagabban ellátottak a fizikai infrastruktúra valamennyi területén, míg a lemaradó régiókban jellemzően komolyak a hiányosságok. A kevésbé fejlett tagországok és az EU legfejlettebb tagországai között az eltérő fejlődési pályák következtében még napjainkban is jelentős különbségek állnak fenn az egyes régiók fizikai infrastrukturális szintjében. Az egyes régiók közötti különbségek rávilágítanak az eltérő körülményekre, a történelmileg kialakult fejlődési utakra és arra, hogy a gyorsan változó külső feltételekre hogyan képes reagálni a régió. Az infrastruktúra színvonala és a fejlettség között meglévő egyértelmű kapcsolat ellenére az oksági viszonyt illetően komoly viták folynak. Az mindenképpen állítható, hogy az infrastrukturális beruházások történelmileg kialakult alacsony szintje vitathatatlanul hátráltatta a termelékenységi és a foglalkoztatottsági szint növekedését az EU legkevésbé fejlett tagországaiban.

Az EU régióinak versenyképessége nemcsak a fizikai infrastruktúra állapotától függ. Meghatározó jelentőséggel bír az emberi erőforrások minősége is: *a munkaerő felhalmozott tudása és képességei*. Éppen ezért a jól működő oktatási és képzési rendszerek rendkívül fontos szerepet játszanak az európai gazdaság versenyképességének javításában. Az unió egésze számára elsőrendű feladat *az oktatási és képzési rendszerek fejlesztésének elősegítése, a gazdaságban végbemenő strukturális változásokhoz történő alkalmazkodás előmozdítása*. Az elavulttá váló régi ismeretanyag helyett a technológiai fejlődés támasztotta igényeknek megfelelő, új szakmai ismeretekre van szükség. Minél gyorsabb egy ország vagy régió gazdasági szerkezetváltása, annál inkább szükséges a munkaerő ismereteinek bővítése, a továbbképzés és átképzés megfelelő intézményrendszerének kiépítése.

Az emberi erőforrások folyamatos fejlesztése meghatározó szereppel bír a tudásalapú gazdaságban. Nem véletlen, hogy az UNESCO és az OECD dokumentumai mellett az Európai Bizottságban is több meghatározó stratégiai anyag készült az *új paradigma: az egész életen át tartó tanulás* támogatásának jelentőségéről (European Commission, 1997, 2000). Az egész életen át tartó tanulás koncepciója jelentős szemléletbeli változásokat indított el valamennyi tagország oktatási-képzési politikájában. Az új paradigma fő jellemzőit az alábbiakban lehet megragadni:



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

- Ez a megközelítés magába foglalja *a tanulás és képzés minden formáját*, tehát a hagyományos iskolarendszerű képzés mellett a nem formális módon történő tanulást is. Ez utóbbiba beletartozik például az otthoni, a családban történő ismeretszerzés is.
- Az egész életen át tartó tanulás *minden életkorra* vonatkozó tevékenység, nem egyenlő a felnőttképzéssel. Az óvodától kezdve a közoktatáson át beletartozik a felsőoktatás és a felnőttképzés teljes rendszere, a hosszabb-rövidebb továbbképzési és átképzési programok is. Jellemző változás, hogy a képzéseket nyújtó intézmények, szervezetek köre rendkívül sokszínűvé vált.
- Az óvoda és az általános iskola szerepe meghatározó abban, hogy *a tanulásra való képességet* elsajátítsák az emberek és megteremtődjön az *egyéni motiváció*, a tanulás iránti igény. Ugyanis csak ebben az esetben várható el az, hogy az egyes emberek képesek és hajlandók legyenek felnőtt korukban is képezni magukat. Tehát gyerekkorban kell megszerettetni a tanulást, hiszen ha a tanulás nyűg és kudarcokkal járó tevékenység, akkor biztosan nem alakul ki a későbbi életszakaszokban az egyéni motiváció.
- Lényeges feladat a tanulási lehetőségekhez való *hozzáférés megteremtése* is. Mind *térben* (földrajzilag), mind pedig *időben* (tehát például munka mellett lehessen részt venni a képzési programban) meg kell teremteni a részvétel feltételeit.

2. Különbségek a tagországok között az emberi erőforrások terén

Az utóbbi évek erőfeszítései ellenére a lakosság képzettségi szintjében még mindig jelentős különbségek állnak fenn az egyes tagországok és régiók között. Az emberi tőkéről *a munkaképes korú lakosság képzettségi szintjét* vizsgáló mutató szolgál átfogó képpel (*1. táblázat*). A legkevésbé fejlett déli tagországokban a 25 és 64 év közötti felnőtt lakosság nagy része még középfokú végzettséggel sem rendelkezik. Ez az arány 75% Málta, 73% Portugália, 51% Spanyolország és 49% Olaszország esetében, szemben az EU27-ek 29%-os átlagával. Ráadásul a déli tagországokon belül még jelentős mértékű regionális különbségek is jellemzőek. A városi lakosság általában magasabb képzettséggel rendelkezik a vidéki körzetekben élőkhöz képest, ami a jelenleg fennálló oktatási rendszerek viszonylag gyenge hatékonyságára is felhívja a figyelmet.

Pozitív változás, hogy a 25-34 éves korosztályban az 55-64 éves korosztályhoz képest felére csökkent a csak alacsony végzettséggel rendelkezők száma Spanyolország, Görögország, Olaszország és Írország esetében. Portugáliában és Máltán kisebb mértékű volt a csökkenés: ebben a két országban a 25-34 év közötti korosztályban még mindig az uniós átlag háromszorosa az alacsony végzettségűek aránya (European



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

Commission, 2007). A fejlettebb tagországok esetében az alapfokú végzettséggel rendelkezők aránya 20% körül alakul. A legkedvezőbb arányok az új tagországok körében találhatóak: Csehországban csak 10, Szlovákiában 12, a balti országok és Lengyelország esetében pedig 11-15% között alakul a mutató.

Különösen fontos kérdés a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának alakulása, hiszen a gazdaság legtöbb dinamikusan fejlődő területén *szükség van a felsőfokú ismeretekkel rendelkezők képességeire ahhoz, hogy a munkaerő az új ismereteket be tudja fogadni, és innovatív módon fel is tudja használni.* A felsőfokú végzettségűek arányában is nagy különbségek állnak fenn a tagországok és régiók között, ami fő akadályozó tényezője lehet a gazdasági fejlődés felgyorsításának és a beruházók vonzásának.

A képzettségi szintek között fennálló különbségek terén az elmúlt 30 évben kedvező változások következtek be, a fiatal korosztály képzettségi szintje folyamatosan emelkedik. Az EU27-ek 25 és 64 év közötti népességének 22%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel. A 25-34 éves korosztályban ez az arány 28%-os, ami pontosan a kétszerese a 30 évvel idősebb, 55-64 éves korosztályban jellemző aránynak. A felsőfokú végzettségűek arányában olyan nagyfokú változások játszódtak le Spanyolország és Írország esetében, hogy a 25-34 éves korosztályban elért 40% körüli szinttel már jóval meghaladják az unió átlagát is. A 25-64 éves korosztályból Finnországban (35%), Dániában (34%) és Észtországban (33%) a legmagasabb a felsőfokú végzettségűek aránya. A legalacsonyabb a cseh, portugál, olasz, máltai és román 13-11% közötti arány. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a jelenleg fennálló különbségek mérséklése nem egyszerűen az oktatási rendszerek kapacitásának növelését kell, hogy jelentse, ugyanis a felvételi arányok önmagukban még nem mondanak semmit az oktatás színvonaláról vagy az alkalmazott képzési módszerekről.

A tagországok közötti különbségek regionális szinten még erősebben megnyilvánulnak. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a kevésbé fejlett régiókban a legalacsonyabb. Az uniós fejlettségi szint 75%-át el nem érő fejlettségi szinten álló régiókban a 25-64 éves korosztályban a felsőfokú végzettségűek aránya 14%, szemben a többi régióra jellemző 25%-os aránnyal. A fejlett és elmaradottabb régiók közötti eltérések legerősebben az új tagországokban jelentkeznek, elsősorban a fővárosi régiók és az adott ország többi régiója között. A fővárosi régiókban legalább kétszeres a felsőfokú végzettségűek aránya. Különösen kiemelkedő Csehország és Magyarország helyzete, ahol 27%-os aránnyal szemben 11-13%-os arány áll.



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

1. táblázat

Képzettségi szint a 25–64 éves korosztályban

(a korosztály %-ában, 2005. évi adat)

Ország	Alapfokú végzettséggel rendelkezők aránya	Középfokú végzettséggel rendelkezők aránya	Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya
Ausztria	19	63	18
Belgium	34	35	31
Bulgária	27	51	22
Ciprus	32	39	29
Csehország	10	77	13
Dánia	17	49	34
Észtország	11	56	33
Finnország	21	44	35
Franciaország	34	41	25
Görögország	40	39	21
Hollandia	28	42	30
Írország	35	36	29
Lengyelország	15	68	17
Lettország	15	64	21
Litvánia	12	61	26
Luxemburg	28	45	27
Magyarország	24	59	17
Málta	75	14	11
Nagy-Britannia	15	55	30
Németország	17	59	24
Olaszország	49	39	12
Portugália	73	14	13
Románia	27	62	11
Spanyolország	51	21	28
Svédország	17	54	29
Szlovákia	12	74	14
Szlovénia	20	60	20
EU15	32	42	26
EU27	29	49	22

Forrás: European Commission, 2007.

A továbbképzési formákban való részvétel tekintetében is nagy különbségek jellemzik az EU tagállamait. Pedig *csak az oktatásban való folyamatos részvétel teszi lehetővé, hogy az emberek versenyképes, korszerű ismeretekkel rendelkezzenek.* A gyors technológiai fejlődés mellett a munkavállalóknak folyamatosan szükséges tovább képezni vagy átképezni magukat ahhoz, hogy ne szoruljanak ki a munkaerőpiacról. A



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

gyors gazdasági szerkezetváltás a munkaerő ismeretei iránti igények tekintetében is gyorsan változó feltételeket teremt. A minél kiterjedtebb átképzési és továbbképzési rendszerekkel rendelkező országok foglalkoztatottsági szintje és munkanélküliségi rátája sokkal kedvezőbben alakulhat a többi tagország helyzetéhez képest.

Az elmúlt években a 25-64 év közötti népességnek évente átlagosan körülbelül 40%-a vett részt valamilyenfajta képzésben (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2007). Ez az arány az osztrák, luxemburgi, szlovén, dán, finn, svéd 70% fölötti szinttől az uniós átlag körüli szinten lévő 10-12 tagország mutatóin keresztül a görög 15, a magyar 10, illetve a bolgár és román 2-3%-ig terjedő skálán mozog. Az új tagországok többségében jóval az uniós átlag alatti arányok jellemzőek, annak ellenére, hogy a szerkezetváltáshoz kapcsolódóan elengedhetetlenül szükség lenne a különböző átképzések keretében elsajátítható új ismeretekre.

Általában jellemző, hogy a magasan képzetteknek és a nagyvállalatoknál dolgozóknak nyílik lehetőségük továbbképzésben részesülni, ami a kevésbé fejlett régiók alacsonyabb végzettségű és főleg kis- és középvállalkozásoknál foglalkoztatott munkaerejének hátrányos helyzetét jelzi. Ez a tény egyben felhívja a figyelmet arra, hogy ezekben a régiókban valahogyan növelni kellene az elérhető továbbképzési lehetőségeket, például az alap- és továbbképzés jobb összekapcsolódási megoldásainak kialakításával.

Az emberi erőforrások minőségéről ad képet az információs társadalomba való bekapcsolódás szempontjából *alapvető készség: a számítógép használatának ismerete*. Ezen a téren is óriási problémák állnak még fenn az egyes tagországokban (EUROSTAT, 2006). Az EU 16 és 74 év közötti népességének 37%-a egyáltalán nem rendelkezik számítógépes ismeretekkel. Amellett, hogy a részletesen vizsgált tagországok között is jelentősek a különbségek, komoly eltérések mutathatók ki a korosztályok között és a végzettségi szint alapján is. A vizsgált tagországok közül a lakosság több mint fele nem ért a számítógéphez Görögországban (65%), Olaszországban (59%), Magyarországon (57%), Cipruson és Portugáliában (54%), valamint Litvániában (53%). A legalacsonyabb az arány Dániában (10%), Svédországban (11%), Luxemburgban (20%), Németországban (21%) és Nagy-Britanniában (25%) (2. táblázat).



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

2. táblázat

Számítógépes ismeretek alakulása egyes tagországokban (százalékban, 2005. évi adatok)

	Számítógépes ismeretekkel nem rendelkezők aránya (%)							Magas szintű számítógépes ismeretekkel rendelkezők aránya (%)						
	16-24 éves korosztály	25-54 éves korosztály	55-74 éves korosztály	Összesen	Diákok	Felső-fokú végzettséggel rendelkezők	Munkanélküliek	16-24 éves korosztály	25-54 éves korosztály	55-74 éves korosztály	Összesen	Diákok	Felső-fokú végzettséggel rendelkezők	Munkanélküliek
Ausztria	5	21	67	31	2	11	32	54	35	9	31	67	48	22
Ciprus	18	51	88	54	5	20	42	32	14	2	15	41	32	16
Dánia	0	3	27	10	0	3	12	59	45	18	39	59	50	37
Észtország	13	29	-	37	-	24	-	45	32	-	29	44	45	-
Görögország	32	59	93	65	19	23	56	20	10	1	9	26	28	13
Lengyelország	6	45	81	46	2	11	53	29	11	2	13	34	31	6
Lettország	2	38	83	44	1	16	66	28	11	2	11	32	27	3
Litvánia	11	50	90	53	1	18	71	44	17	3	18	52	42	5
Luxemburg	2	14	45	20	0	4	36	64	45	21	42	67	63	21
Magyarország	34	50	84	57	19	17	67	35	22	6	20	43	46	16
Nagy-Britannia	7	17	-	25	-	7	-	54	34	-	31	62	47	-
Németország	1	10	-	21	0	12	16	38	27	-	22	42	37	18
Olaszország	28	50	87	59	14	20	62	35	23	4	19	44	46	17
Portugália	13	49	-	54	1	5	57	48	23	-	21	65	63	13
Svédország	1	5	27	11	1	2	10	46	37	15	32	47	45	36
Szlovákia	3	21	73	29	1	7	38	34	20	3	19	38	42	12
Szlovénia	-	-	-	39	-	-	-	67	-	-	27	73	61	-
EU27	10	29	65	37	4	11	39	40	25	7	22	43	41	17

Megjegyzés: Nincs adat vagy bizalmas adat: -

Forrás: EUROSTAT, 2006.

Az idősebb korosztályban rosszabbak az arányok: az 55 és 74 év közötti népesség 65%-ának nincs számítógépes ismerete. Ez az arány a görög 93% és a dán, illetve svéd 27% között mozog. A 25-54 év közötti népesség 29%-a nem ért a számítógéphez, 17%-ának vannak alacsony fokú, 29%-ának közepes szintű, 25%-ának magas szintű ismeretei. Dánia és Luxemburg esetében a korosztály 45%-a rendelkezik magas fokú ismeretekkel, miközben Görögországban csak 10%, Lettországon és Lengyelországban 11% az arány. A 16-24 év közötti korosztályban 10%-ot ér el azoknak az aránya, akik nem tudják használni a



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

számítógépet. Itt a legmagasabb a magyar (34%), a görög (32%) és az olasz (28%) adat. Másrészt ennek a korosztálynak a 40%-a magas szintű számítógépes ismeretekkel rendelkezik: ez az arány a legmagasabb Szlovéniában (67%), Luxemburgban (64%) és Dániában (59%). Általában a munkanélküliek esetében magasabb a számítógépes ismeretek hiánya. Ez alól kivétel Görögország, ahol a munkanélküliek 56%-a nem rendelkezik számítógépes ismeretekkel, szemben a lakosság egészére jellemző 65%-os szinttel, Ciprus (42% az 54%-kal szemben), Németország (16% a 21%-kal szemben) és Svédország (10% a 11%-kal szemben).

Valamennyi tagországban meghatározó szerepet játszik a végzettségi szint: a magasabb képzettség magasabb arányú számítógépes ismerettel párosul. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében csak 11%-os a számítógéphez nem értők aránya. Ez az arány a svéd 2%-tól az észt 24%-ig terjedő skálán mozog. A diákok között csak 4%-os a számítógép ismeretének hiánya, 11%-os az alacsonyfokú, 41%-os a közepes szintű és 43%-os a magas szintű ismeretekkel rendelkezők aránya.

3. Az uniós szintű beavatkozás területei

Az oktatás terén szükséges uniós szintű szerepvállalás a Maastrichti Szerződéssel került be az alapszerződés szövegébe az akkori 126. és 127. cikkekkal (a jelenlegi 149. és 150. cikkek), bár már korábban is elindultak uniós szintű támogatási programok: pl. a felsőoktatás terén 1987-ben az Erasmus-program. Az EU közvetlenül nem avatkozik be a tagországok oktatási rendszereinek működésébe, de közvetett módon, a kialakított programokkal hozzá tud járulni az oktatás területének korszerűsítéséhez. Az alapszerződés hangsúlyozza, hogy az uniós feladata a tagországok közötti együttműködés ösztönzésén keresztül a minőségi oktatás fejlesztéséhez való hozzájárulás. Ugyanakkor az oktatás intézményi és tartalmi kérdéseiben a tagországok teljes mértékben megőrizték önállóságukat.

Az alapszerződés szerint az uniós beavatkozás fő területei a következők: a hallgatói és oktatói mobilitás elősegítése, az oktatási intézmények közötti együttműködés előmozdítása, az oktatási rendszerekkel kapcsolatos információ- és tapasztalatcsere támogatása, valamint a gazdasági változásokhoz történő alkalmazkodás elősegítése a szakképzés és átképzés terén. Tehát *kialakultak az uniós szintű szerepvállalás keretei, de az eddigi reformok ellenére is azt kell mondani, hogy az uniós szintű finanszírozás nem tekinthető megfelelő nagyságúnak.* A 2007-2013 közötti időszakban összesen 6,8 milliárd euró jut az oktatás területén immáron egy program alá összefogott kezdeményezések támogatására. A tartalmi változtatásokat mindenképpen pozitívumnak kell értékelni, hiszen *jelzésértékű, hogy most már az egész életen át tartó*



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

tanulás programja képezi az oktatás terén nyújtott támogatások közös keretprogramját (Európai Parlament – Európai Unió Tanácsa, 2006b).

A Bizottság javaslatai alapján tehát a már korábban is működő oktatási programokat (Erasmus, Comenius, Socrates, Leonardo, Grundtvig, Jean Monnet) egységes keretbe foglalták az egész életen át tartó tanulást előmozdító program elfogadásával. Ennek keretében nagy hangsúlyt fektetnek a mobilitást ösztönző támogatásokra. Mivel az oktatási-képzési politikák tagállami hatáskörben vannak, ezért az uniós források továbbra is indirekt módon hathatnak az oktatási programok tartalmának közeledésére (a másik országban folytatott tanulmányok elfogadásának ebbe az irányba kell hatnia) és az intézményrendszer fejlesztésére. A közös költségvetésben rendelkezésre álló források *legfontosabb feladata a mobilitás, az együttműködés és a tapasztalatcsere* elősegítésének támogatása, amihez az elfogadott összegek csak részben tudnak hozzájárulni.

Ugyanakkor az oktatás és képzés területére irányuló uniós szintű politika kialakulását megelőzően, már jóval korábban létrejött a Római Szerződés alapján felállított és *1960 óta működő Európai Szociális Alap (ESZA, European Social Fund, ESF)*. Az ESZA eredeti fő célja a foglalkoztatottság elősegítése, a foglalkoztatottak térbeli és szakmai mobilitásának növelése volt. Tehát már az integrációs folyamat kezdetén fontos feladatnak tartották, hogy uniós szintű forrásokat is biztosítsanak az átképzés és továbbképzés területén. Az alap eleinte az átképzés területére koncentrált, majd az 1970-es évek közepétől a hagyományos iparágak hanyatlása miatt növekvő munkanélküliség kezelése került előtérbe, elsősorban a tartósan munka nélkül maradók és a fiatal munkanélküliek képzése vált fontossá. Később egyre lényegesebb szemponttá vált a munkaerőpiacon az esélyegyenlőség megteremtésének, a nők és hátrányos helyzetű csoportok munkavállalási helyzetének javítása. Az alap 1989-től az uniós szintű regionális fejlesztési (más néven kohéziós) politika eszközeinek (a strukturális alapoknak) egyikévé vált, ugyanis a munkaerő képzésének támogatása lényegében az egyik meghatározó tényezője a regionális versenyképesség alakulásának.

Tehát érdekes folyamat zajlott le, hiszen az oktatáshoz, illetve tanuláshoz kapcsolódó uniós szintű intézmény- és programfejlesztési támogatások a közös regionális politika keretein belül fejlődtek ki és erősödtek meg az ESZA által támogatott tevékenységeknek köszönhetően. A regionális politikára fordított kiadásoknak körülbelül 1/3-át teszik ki az ESZA forrásai, ami a 2007-2013 közötti költségvetési időszakban rendelkezésre álló 308 milliárd eurós keret esetében tehát 100 milliárd eurós nagyságrendű támogatási összeget jelent. Vagyis az uniós szintű oktatási politika közel 7 milliárd eurós keretével szemben az ESZA



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

nagyságrendileg nagyobb forrásokkal rendelkezik. Ezért is érdemel kitüntetett figyelmet az ESZA által támogatott területek megismerése.

4. Az Európai Szociális Alap által támogatott tevékenységek

A strukturális alapok működésére irányuló szabályozások alapján – az alapszerződés 146-148. és 159. cikkét is figyelembe véve – az Európai Szociális Alap fő feladata, hogy az EU egész területén támogassa a foglalkoztatottság fenntartását elősegítő képzési programokat. Az alap az 1988-as átfogó szabályozási reform nyomán azért került a regionális politika eszközei közé, mert a munkaerő fejlesztéséhez kapcsolódó támogatások egyértelműen befolyásolják a regionális versenyképességet. Az alapból nyújtott támogatások fő célja mindig is a tartós munkanélküliség leküzdése, a fiatalok munkába állásának elősegítése és a férfiak és nők munkaerő-piaci esélyegyenlőségének javítása volt. A szabályozásban hangsúlyt kap, hogy a képzési programok minden olyan módszert magukban foglalnak, amelyek egy vagy több munkakör betöltéséhez alkalmas képzettséget adnak, fontos szerepet játszik a kis- és középvállalkozások működéséhez szükséges új termelési, illetve vezetési ismeretek átadására irányuló képzési és továbbképzési módszerek támogatása.

Az ESZA működését 2007-2013 között az Európai Parlament és a Tanács 1081/2006/EK számú rendelete szabályozza. (Európai Parlament – Európai Unió Tanácsa, 2006a) Az alap fő célja a munkanélküliség csökkentése és felszámolása, a magas szintű foglalkoztatás elősegítése, a gazdaságilag inaktív személyek munkaerő-piaci részvételének előmozdítása. Támogatja a társadalmi kirekesztés elleni küzdelmet, a hátrányos helyzetű csoportok, a fiatalok, a nők és férfiak azonos esélyeinek biztosítását.

Az ESZA keretében jelenlegi időszakban támogatott tevékenységek:

- *Munkavállalók, vállalkozások alkalmazkodóképességének javítása* (egész életen át tartó tanulás, rendszerek és stratégiák fejlesztése, tanoncképzés, képesítések és kompetenciák fejlesztése, e-learning terjesztése, vállalkozói szellem, vállalkozásindítás ösztönzése, innovatív és termelékenyebb munkaszervezeti formák kidolgozása);
- *Álláskereső és inaktív személyek munkavállalása, munkanélküliség megelőzése* (foglalkoztatási szolgálatok korszerűsítése, igények korai felismerését biztosító megelőző intézkedések, esélyegyenlőség érvényesítése, migránsok társadalmi integrációja tanácsadás, nyelvi képzés révén);
- *Hátrányos helyzetű személyek társadalmi befogadása* (korai iskolaelhagyók, kisebbségek, fogyatékkal élők, hozzátartozókat gondozók munkaerő-piaci belépése és visszatérése, munkahelyi megkülönböztetés elleni küzdelem);



Tudástőke konferenciák

2007. szeptember 27-én elhangzott előadás

1.számú hírlevél 1. cikk - 2007. október

www.tudastoke.hu

- *Humán tőke fejlesztése* (oktatási és képzési rendszerek reformjainak kidolgozása és bevezetése, munkaerő-piaci igényekhez igazodó oktatás, oktatószemélyzet folyamatos képzése, hálózatépítés a felsőoktatás, kutatóközpontok és vállalkozások között).

Az ESZA keretében az alábbi támogatási formák lehetségesek:

- *Személyek támogatása*: szakmai és munkahelyi képzések, a foglalkoztatás új formáinak felkarolása (pl. távmunka). Személyeket támogat különféle képzési programokban való részvételben; foglalkoztatási segítyt nyújt, beleértve az önfoglalkoztatás támogatását; a kutatás és tudományos fejlesztés területén folytatott posztgraduális tanulmányokat, valamint vezetők és technikai alkalmazottak képzését támogatja.
- *Intézmények és rendszerek támogatása*: képzési és oktatási rendszerek korszerűsítése, a munkaügyi szolgálatok fejlesztése és olyan intézmények létrehozása, amelyek felbecsülik a jövő munkaerő-keresletének igényeit. Támogatja az oktatási struktúrák és rendszerek minőségi és tartalmi fejlesztését, beleértve a tanárok képzését és a munkavállalók képzésben való részvételének javítását; segíti a munkavállalással kapcsolatos szolgáltatások hatékonyságának javítását és korszerűsítését; a munka világa és az oktató- és kutatóintézmények közötti kapcsolatok fejlesztését; a foglalkoztatottság jövőbeli alakulásával foglalkozó rendszerek kifejlesztését.

Források:

Európai Parlament – Európai Unió Tanácsa (2006a): Az Európai Parlament és a Tanács 1081/2006/EK rendelete (2006. július 5.) az Európai Szociális Alapról és az 1784/1999/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 210, pp. 12-18., 2006. 07. 31.

Európai Parlament – Európai Unió Tanácsa (2006b): Az Európai Parlament és a Tanács 1720/2006/EK határozata (2006. november 15.) az egész életen át tartó tanulás terén egy cselekvési program létrehozásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 327, pp. 45-68., 2006. 11. 24.

European Commission (1997): Towards a Europe of Knowledge. Brussels

European Commission (2000): A Memorandum on Lifelong Learning. Brussels

European Commission (2007): Growing Regions, growing Europe. Fourth report on economic and social cohesion. Communication from the Commission. Office for Official Publications of the European Communities. May 2007. Luxembourg

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2007): Quality of work and employment. EFILWC. Dublin

EUROSTAT (2006): How skilled are Europeans in using computers and the Internet? Statistics in focus. Industry, Trade and Services. Population and Social Conditions. Science and Technology. 17/2006. Luxembourg

(A szerző e témában megjelent bővebb írása „Európai uniós források a 2007-2013 közötti időszakban” címmel a CEO Magazin 2006/4, 2007/1. és 2. számában olvasható. www.ceo.hu – szerk.)